

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านมีความสำคัญต่อการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกเพศทุกวัย เนื่องจากการอ่านเป็นประตูสำคัญในการเปิดโลกกว้างทางปัญญา ประกอบกับสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร มีสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นแทบทุกวินาทีของเวลา ฉะนั้นจึงทำให้วิทยาการความรู้ใหม่ๆต่างๆเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา แต่ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนมีนิสัยไม่รักอ่านหรือขาดทักษะการอ่านที่ถูกต้องก็จะทำให้ไม่สามารถที่จะก้าวทันกระแสของข้อมูลข่าวสารต่างๆเหล่านั้นได้ อันจะทำให้เป็นคนที่มีความล้าหลังในชีวิต การศึกษา การงาน และครอบครัว รวมทั้งอาจตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มผู้ไม่หวังดี ดังที่ จีวีวรรณ กุหาภินันท์ (2542 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า “การอ่านมีความสำคัญและมีประโยชน์ในการเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง มีความคิดกว้างไกล มีความทันสมัย มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ รู้แนวทางในการแก้ปัญหา รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และครอบครัว” และ พิศมัย อำไพพันธุ์ (2548 : 7) ได้กล่าวว่า “การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดที่ทุกคนควรมี การอ่านช่วยให้ผู้อ่านประสบความสำเร็จในชีวิตและการงาน” นอกจากนี้สมชาย หอมยก (2550 : 38) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า “การอ่านช่วยเพิ่มเติมความรู้ ความคิด และประสบการณ์ การอ่านมากช่วยส่งเสริมวิจารณ์ญาณในการรับสารเพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ของสังคม ทั้งยังทำให้มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล” ซึ่งสอดคล้องกับอรุณพ อุบลเยี่ยม (2542 : 15) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า “นักเรียนจะต้องใช้การอ่านเป็นเครื่องมือของการเรียนและการแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ทำให้เกิดความคิดที่กว้างไกลและลึกซึ้ง ผู้ที่รักการอ่านจะมีความสุขกับการอ่านและสามารถนำความรู้มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้มีความรอบรู้ทันสมัย ทันเหตุการณ์” เช่นเดียวกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 10) ที่กล่าวว่า “การอ่านเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน และสังคมให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการอ่านเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถ สร้างองค์ความรู้ และวิถีแห่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต” ดังนั้นการอ่านจึงเป็นทักษะพื้นฐานของการศึกษาที่มีความสำคัญอันจะส่งผลให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาสติปัญญาต่อไป

นอกจากนี้แล้วการอ่านมิได้ก่อประโยชน์ต่อผู้อ่านเพียงอย่างเดียว แต่การอ่านมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติอีกด้วย เพราะประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าทางด้านสังคมและเศรษฐกิจได้นั้นประชาชนในชาติจะต้องมีนิสัยรักการอ่าน ดังที่พิศมัย อำไพพันธุ์ (2548 : 7) ได้กล่าวว่า “การอ่านมีส่วนช่วยพัฒนาปัญญาของปัจเจกบุคคล ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชาติไทยโดยภาพรวมด้วย การอ่านจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาชาติ” ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของประเทศที่พัฒนาแล้ว ล้วนเกิดจากการที่ประชาชนในชาติมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับบทความของคุณหญิงแมนมาส ขวลิต (2546 : 13) ที่กล่าวว่า “ญี่ปุ่นเป็นประเทศเดียวที่มีคนไม่รู้หนังสือเพียงร้อยละ 1 เป็นประเทศที่มีการผลิตและจำหน่ายหนังสือมากที่สุดในเอเชีย มีคนอ่านหนังสือมากที่สุด ฝรั่งเศสจะพูดว่าความเจริญจะวัดได้ด้วยการอ่านหนังสือ ประเทศใดมีการผลิตหนังสือมากและมีประชากรรู้หนังสือมาก ประเทศนั้นจะพัฒนาไปมาก”

ด้วยความสำคัญของการอ่านจึงทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การอ่านเป็นทักษะทางภาษาไทยที่นักเรียนทุกระดับชั้นจำเป็นต้องเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับชั้นพื้นฐานในสาระการอ่านคือ ผู้เรียนใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน เมื่อผู้เรียนจบการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสาระการอ่าน คือ ผู้เรียนอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ข้อความเขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 5)

สำหรับในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างยาวนานตั้งแต่เป็นรัฐอิสระจนกลายเป็นสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน สมโชติ อ๋องสกุล (2524 : 349) ได้กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ดินแดนส่วนนี้มีความเป็นมายาวนาน ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่ตั้งอาณาจักรลังกาสุกะ โดยปรากฏชื่อมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 8” ผ่านการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปทางการเมืองการปกครองในอดีตจนเป็นจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสในปัจจุบัน สำหรับเหตุผลที่ทำให้ดินแดนส่วนนี้ถูกเรียกรวมกันว่าสามจังหวัดชายแดนใต้ภาคใต้นั้นมีเหตุผลที่หลากหลาย อาทิ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2551 : 104) ได้กล่าวว่า “นับตั้งแต่ความขัดแย้งและรุนแรงในบริเวณภาคใต้สุด ปรากฏเป็นข่าวออกมาในปี พ.ศ. 2491 บริเวณดังกล่าวถูกเรียกจากทางการและสื่อมวลชนว่า “สี่จังหวัดภาคใต้” ซึ่งรวมเอา

ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูลไว้ด้วยกัน ในช่วงปี 2550 เรียกว่า “ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้” โดยรวมเอาสงขลาเข้าไปด้วยเพื่อผลทางการพัฒนา ล่าสุดท่ามกลางการลุกลามของไฟใต้ใหม่ ที่มีปฏิบัติการรุนแรงในปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ทำให้เรียกใหม่ว่า สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ส่วนสมโภชติ อ่องสกุล (2524 : 349 - 377) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการการเมืองการปกครองในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังสรุปคือ “ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เดิมเป็นเมืองเดียวกันเรียกว่า ปัตตานี หรือ ตานี ในช่วงรัชกาลที่ 2 มีการแบ่งปัตตานีเป็น 7 หัวเมืองได้แก่ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ เมืองรามัน เมืองสายบุรี และเมืองหนองจิก อันเกิดจากการปฏิรูปการปกครองมณฑลปัตตานีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในช่วง พ.ศ. 2449 – 2474 ได้มีการปรับปรุงรูปแบบการปกครอง โดยยุบรวมหัวเมืองทั้ง 7 ให้เหลือเพียง 4 เมือง คือยุบรวมเมืองหนองจิก เมืองยะหริ่ง เข้ากับเมืองปัตตานี รวมเรียกว่าเมืองปัตตานี ยุบรวมเมืองรามันเข้ากับเมืองยะลา เรียกว่าเมืองยะลา ส่วนเมืองเมืองระแงะ และเมืองสายบุรี ให้คงเดิมไว้ ทำให้รูปแบบการปกครองมณฑลปัตตานีแบ่งเป็น 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองระแงะ และเมืองสายบุรี ในปี พ.ศ. 2459 ได้โปรดเกล้าฯ ให้เรียกทุกเมืองเป็นจังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดสายบุรี จนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ปลายปี พ.ศ. 2474 เมื่อประกาศยุบเลิกมณฑลปัตตานีรัฐบาลได้ประกาศลดฐานะจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอตะลุบัน ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสายบุรี รวมเข้ากับเขตปกครองจังหวัดปัตตานี ทำให้ดินแดนส่วนนี้จึงประกอบด้วย 3 จังหวัดนับตั้งแต่นั้นมา” ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภาษาและความเชื่อที่แตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ของประเทศไทย นอกจากนี้ สมโภชติ อ่องสกุล (2549 : 1) ยังได้กล่าวอีกว่า “วัฒนธรรมดินแดนส่วนนี้ก็ได้รับวัฒนธรรมหลายแบบที่แตกต่างกัน ทั้งที่มาจากอินเดีย จีน และอาหรับ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติเหล่านี้ โดยเฉพาะศาสนาอิสลาม ได้เข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม จนทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะพิเศษเด่นชัดแตกต่างจากวัฒนธรรมของดินแดนทั่วไปในพระราชอาณาจักรไทย” ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อนี้ได้ส่งผลกระทบต่อ ด้านอื่น ๆ ไปด้วย โดยเฉพาะความแตกต่างทางด้านภาษา คือ ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ถือเป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อ การเรียน การสอนของนักเรียน สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : คำนำ) ที่พบว่า “ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและมีหลักสูตรที่แตกต่างกัน อีกทั้งแนวทางการจัดการศึกษายังไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมหรือความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับชั้น ส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดจากเด็กและเยาวชน

จำนวนไม่น้อยที่มาจากครอบครัวมุสลิมที่มีความเสียเปรียบทางด้านภาษาและยังขาดความรู้ความเข้าใจในการฟัง อ่าน เขียนและพูดภาษาไทยเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องทำให้การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ด้วย” สุวีโล เปรมศรีรัตน์ (2551 : 7) พบว่า “การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยที่ผลิตจากส่วนกลางโดยกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเยาวชนในด้านการปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่กะทันหันเกินไป ยังมีส่วนของเนื้อหาการเรียนที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบอิสลามก่อให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในอัตลักษณ์ ไม่มีความผูกพันกับโรงเรียน และไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน...” ปัญหานี้ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ แต่เป็นปัญหาที่ถูกสะสมมาตั้งแต่อดีตแล้ว สมโชติ อ๋องสกุล (2524 : 385-386) ได้กล่าวถึงปัญหานี้ว่า “การประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ในมณฑลปัตตานีอย่างเร่งด่วนนี้ได้สร้างความกระทบกระเทือนด้านจิตใจและเศรษฐกิจของราษฎรส่วนใหญ่เป็นอันมาก เพราะการบังคับให้เด็กชายหญิงเข้าเรียนร่วมกันนั้นเป็นการขัดต่อหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม ในด้านเนื้อหาหลักสูตรก็มีการสอนเกี่ยวกับพุทธศาสนาและรูปบูชาด้วย ขัดกับความเป็นจริงในมณฑลปัตตานี...” ทั้งนี้ประเด็นการจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการของท้องถิ่นนั้นมิได้เกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น โดยเฉพาะในพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศไทยก็เกิดปัญหาลักษณะเช่นเดียวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างเช่นในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยที่มีชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่ ประสงค์ ราชณสุข (2532 : 2) ได้กล่าวว่า “เมื่อเด็กชาวไทยภูเขาไปเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในโรงเรียนจึงเกิดปัญหาด้านการเรียนและการสอน ในการด้านเรียนเด็กชาวไทยภูเขามิมีปัญหาการเรียนภาษาไทย และในด้านการสอน คือ ครูผู้สอนเด็กชาวไทยภูเขาประสบความยุ่งยากต้องศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน รวมทั้งศึกษาวิธีการจัดปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทยบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร” นที เรือนแก้ว (2539 : 5) ได้กล่าวถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนที่นักเรียนพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สองว่า “ความแตกต่างของการสอนภาษาไทย ระหว่างนักเรียนที่พูดภาษาไทยในชีวิตประจำวัน กับนักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สองนั้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสารการใช้ภาษาไทย และเกี่ยวเนื่องไปถึงทักษะการใช้ภาษาไทยด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน รวมไปถึงความพร้อมในการเรียนของนักเรียนที่แตกต่างกันอีกด้วย”

ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาไทยให้กับนักเรียนตามแนวชายแดนของประเทศไทยรวมทั้งสามจังหวัดชายภาคใต้ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทักษะทางการอ่าน เนื่องจากทักษะการอ่านภาษาไทยเป็นทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ทุกรายวิชา ประทีป แสงเปี่ยมสุข

(2540 : 24) ได้กล่าวถึงว่า “ในการเรียนรายวิชาต่างๆนักเรียนต้องอ่าน เนื้อหา คำสั่ง และโจทย์ ปัญหาจากหนังสือแบบเรียน แบบฝึกหัด ตำราต่าง ๆ ถ้าไม่เข้าใจก็จะทำให้การเรียนไม่ได้ผล ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆทั้งในส่วนตัวผู้เรียนเอง และประเทศชาติ” สอดคล้องกับ ถนอมวงศ์ ถ้อยคำ มรรคผล (2546 : 72) กล่าวไว้ว่า “การอ่านนั้นเป็น “ทักษะ” ต้องนำไปใช้ในการอ่านและเรียนรู้วิชา ใดๆทุกวิชา รวมทั้งใช้ในชีวิตนอกห้องเรียนด้วย...เพราะถ้าหากนักเรียนอ่านเรื่องราวในวิชานั้น ไม่ได้ การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นได้ยาก เป็นต้นว่า วิชาคณิตศาสตร์นักเรียนต้องอ่านโจทย์ออก วิชา วิทยาศาสตร์ นักเรียนก็ต้องเข้าใจสูตรอันซับซ้อน แม้วิชาคอมพิวเตอร์ก็ต้องอาศัยการอ่าน...” ปัญหาสำคัญของนักเรียนในสามจังหวัดชายภาคใต้ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านนั้น สำนักงานเลขาธิการ สภากาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 20) กล่าวว่า “ปัจจุบันมีเด็กจำนวนไม่น้อยสามารถอ่าน หนังสือและสะกดคำที่คุ้นเคยได้อย่างคล่องแคล่ว แต่มีปัญหาในการทำความเข้าใจกับเนื้อหา หรือความหมายของสิ่งที่ตนอ่าน เด็กเข้าใจในสิ่งที่พูดแต่ไม่สามารถสรุปความหมายของสิ่งที่พูด หรือกล่าวได้”

หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขก็จะทำให้ผู้เรียนประสบความล้มเหลวในการเรียน รายวิชาอื่น ๆ ไปด้วย ทั้งนี้การพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นที่จะต้องมีเนื้อหาบทเรียนและกิจกรรมทางการเรียนให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกลึกซึ้งว่าเป็นกิจกรรมการเรียนที่มีความหมาย เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจและแรงจูงใจในการอ่านหนังสือ อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังความตระหนักในคุณค่า ของท้องถิ่นและเป็นแนวทางในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีกด้วย การจัดกิจกรรมใน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 23 (1) การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและ สังคมโลก... เพื่อให้การพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความ สอดคล้องกับคำกล่าวข้างต้น การใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นนิทานที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็น บทเรียนเสริม จะช่วยให้นักเรียนมีความสนใจและแรงจูงใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับอุทัย วรสุวรรณรักษ์ (2525 : 4) กล่าวไว้ว่า “การนำนิทานมาช่วยเสริมการจัดการเรียนการสอนสำหรับ นักเรียนทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีความสนใจที่จะเรียน การนำ นิทานมาใช้จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการฟัง การอ่าน และหลักภาษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังสัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียนได้อีกด้วย” นิทานถือว่า

เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญประเภทหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของแต่ละสังคมได้อย่างชัดเจน ประคอง นิมมานเหมินท์ (2545 : 79) กล่าวว่า “นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่น่าสนใจและน่าศึกษาอย่างยิ่ง เพราะนิทานพื้นบ้านนอกเหนือจากให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว เป็นที่ยอมรับกันว่านิทานพื้นบ้านหลายเรื่องมีคุณค่าในการปลูกฝังจริยธรรมและรักษาบรรทัดฐานของสังคมด้วย แม้วานิทานพื้นบ้านจะเป็นเรื่องของจินตนาการ แต่เนื่องจากผู้เล่านิทานเป็นสมาชิกของสังคม นิทานจึงมักสะท้อนให้เห็นลักษณะของสังคม วิถีชีวิต ตลอดจนทัศนคติ ความคิดเห็นของคนในสังคมนั้นไม่มากก็น้อย” สอดคล้องกับวิเชียร เกษประทุม (2548 : 9-10) ได้กล่าวว่า “นิทานพื้นบ้านมิได้ให้แต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินและเสริมสร้างจินตนาการแก่ผู้ฟังเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงประวัติ การตั้งถิ่นฐาน ระบบครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณีและค่านิยม นอกจากนี้ยังแฝงไว้ด้วยคติสอนใจต่าง ๆ อย่างมากมายอีกด้วย” ดังนั้นนิทานพื้นบ้านมุสลิมถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่อาศัยการเล่าด้วยปาก ให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน คุณธรรมและจริยธรรม สร้างสรรค์จินตนาการ และสะท้อนภาพวิถีชีวิตชาวบ้านมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้แล้วหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อันเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ซึ่งกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งจะประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปแล้ว นอกจากจะมีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดแล้ว จะนำไปสู่การมีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการอีกด้วย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดนั้นต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนา ผ่านการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่าง ๆ จนตกผลึกเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในตัวผู้เรียน การนำนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมมาเป็นบทเรียนเสริมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีความสอดคล้องกับหลักการข้างต้นอย่างเห็นได้ชัด

การใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะทำให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะการอ่านแล้ว ยังทำให้นักเรียนได้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม ค่านิยม และวิถีชีวิตของตนเองอย่างลึกซึ้งอีกด้วย เนื่องจากวรรณกรรมท้องถิ่นมุสลิมชายแดนภาคใต้ที่เก็บรักษาไว้เสมือนเป็นตัวแทนของสังคมมุสลิมชายแดนภาคใต้และย่อมเป็นวรรณกรรมที่มาจากความคิดหรือจิตสำนึก และภูมิปัญญาของสังคมมุสลิมชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้แล้วการนำนิทานพื้นบ้านมุสลิมมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ได้กำหนด

มาตรฐานการเรียนรู้ คือ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยตัวชี้วัดที่ 4 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือ สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และเมื่อผู้เรียนจบการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในสาระวรรณคดีและวรรณกรรม คือ สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดี วรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ ข้อคิด เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 5)

การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการใช้นิทานพื้นบ้านเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาไทย พบว่านักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ดังที่ อรุณา อินฟูล่า (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้นิทานพื้นบ้านเป็นบทเรียนเสริมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เรื่องประโยคในภาษาไทย ตามทฤษฎีการทำงานของสมอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านวังมะริว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้น และพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนทั้งรายบุคคล และรายกลุ่มอยู่ในระดับดี และพยางค์ดี พางาม (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกหัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโคก อำเภอสังขะ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยชุดฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาจะเห็นว่า การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักเรียน ซึ่งครูจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ด้วย ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่จะต้องฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะการอ่านให้นักเรียนสามารถอ่านเป็น ครูจะต้องคิดค้นหาเครื่องมือ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อฝึกและพัฒนาทักษะการอ่านให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน และสามารถอ่านหนังสือได้อย่างเข้าใจ มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของนิทานพื้นบ้านมุสลิม และปัญหาการอ่านของนักเรียนในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริม ว่าสามารถที่จะพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ดีขึ้นได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริมในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้มาจากประชากร โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักเรียนที่พูดและใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนมัธยมสุโหงปาดี อำเภอสุโหงปาดี จังหวัดนราธิวาส จำนวน 24 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

นิทานพื้นบ้านมุสลิมที่มีเนื้อหาสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและศาสนาของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยึดตามหลักคุณลักษณะพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการของหลักสูตรการศึกษาแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมเป็น 17 ชั่วโมง

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรต้น คือ การใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริม

ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ผลการใช้** หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนเสริมนิทานพื้นบ้านมุสลิม
2. **นิทานพื้นบ้านมุสลิม** หมายถึง เรื่องเล่าที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหนึ่งของประชาชนที่อาศัยและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เป็นนิทานที่ถ่ายทอดด้วยภาษามลายูถิ่น โดยมีการแปลและบันทึกเป็นภาษาไทย
3. **บทเรียนเสริม** หมายถึง นิทานพื้นบ้านมุสลิมที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมความรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. **การพัฒนาทักษะ** หมายถึง ความสามารถในการอ่านจับใจความ จากการประเมินผลประสิทธิภาพทักษะการอ่านของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริม และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย
5. **โรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้** หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อและใกล้เคียงกับประเทศมาเลเซีย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน
6. **ภาษามลายูถิ่น** หมายถึง ภาษาที่ชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ซึ่งใช้เป็นภาษาแม่และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
7. **การสอนอ่านภาษาไทย** หมายถึง การใช้บทเรียนเสริมนิทานพื้นบ้านมุสลิมในการสอนการสอนทักษะอ่านจับใจความ โดยใช้กระบวนการอภิปรายแลกเปลี่ยน การมีส่วนร่วม การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การแสดงบทบาทสมมติ และการปฏิบัติกิจกรรมรายบุคคล
8. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยวัดและประเมินผลจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
9. **เจตคติ** หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ได้บทเรียนเสริม เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ทำให้ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 8 แผน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา วัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นมรดกสำคัญทางวัฒนธรรมของชาติ ให้แก่นักเรียน
4. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย ในทักษะอื่น ๆ โดยใช้บทเรียนเสริมนิทานพื้นบ้านมุสลิม